

Achtergronddocument programmering niet grond gebonden maatregelen nieuwe GLB 2023-2027

Het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) in het kort

Het GLB kent drie hoofddoelen en negen specifieke doelen:

1. Slimme veerkrachtige landbouw
  - a. Een leefbaar landbouwincome en voedselzekerheid
  - b. Concurrentie vermogen
  - c. Positie in de waardeketen
2. Milieu, biodiversiteit en klimaat
  - d. Klimaatverandering en duurzame energie
  - e. Efficiënt beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals water, bodem en lucht
  - f. Bescherming van de biodiversiteit
3. Brede plattelandsontwikkeling
  - g. Jonge landbouwers
  - h. Ontwikkeling in plattlandsgebieden
  - i. Maatschappelijke verwachtingen inzake voedsel en gezondheid, onder meer wat betreft veilig, voedzaam en duurzaam voedsel, voedselverspilling en dierenwelzijn

Bij elk van de negen doelen vormen kennis, innovatie en netwerkvorming de belangrijkste instrumenten.

In het GLB-Nationaal Strategisch Plan (NSP) heeft Nederland aangegeven op welke wijze het GLB-NSP bij gaat dragen aan de negen doelen. Het GLB-NSP bestaat uit vijf onderdelen, in jargon 'interventies'. Dit zijn:

1. de basis inkomenssteun, waaronder de aanvullende steun voor jonge landbouwers;
2. de ecoregeling;
3. de sectorale interventies voor de Bijenteelt en Groente en Fruit;
4. het Agrarisch natuur- en landschapsbeheer;
5. de niet-grondgebonden plattlandsinterventies (productieve en niet productieve investeringen, samenwerking, kennis, LEADER).

Programmering GLB

De provincie Utrecht voert de interventies Agrarisch natuur- en landschapsbeheer en de niet-grondgebonden plattlandsinterventies van het GLB uit. Voor het Agrarisch natuur- en landschapsbeheer is de Subsidiereregeling natuur- en landschapsbeheer en het provinciale natuurbeheerplan beschikbaar. Voorliggend document gaat in op de niet grond gebonden plattlandsinterventies. Op basis van de vijf interventies kan steun worden verleend voor:

- Investerings op landbouwbedrijven gericht op bedrijfsmodernisering, klimaat, biodiversiteit, bodem, water en lucht;
- Inrichtingsmaatregelen (niet-productieve investeringen) op landbouwgronden of daarbuiten gericht op klimaat, biodiversiteit, bodem, water en lucht;
- Gebiedsgerichte samenwerking waarin gebiedspartijen samen werken en investeren om bij te dragen aan de doelen klimaat, biodiversiteit, bodem, water en lucht;
- LEADER: gericht op brede plattlandsontwikkeling en ook op biodiversiteit, klimaat en bodem, water, lucht. Kern van LEADER is dat partijen uit het gebied zich organiseren in een LEADER lokale actiegroep (LAG) en zelf een plan opstellen (lokale ontwikkelingsstrategie) en vervolgens ook zelf het plan uitvoeren door middel van het selecteren van activiteiten die gesteund worden;
- Samenwerking voor innovaties (EIP): stimuleren van innovaties in de landbouw en tegelijk dat kennis tussen verschillende projecten in Europa wordt gedeeld en dat projecten kunnen leren van elkaar;
- Kennis- en informatieoverdracht: steun aan kennisaanbieders om kennis aan groepen van landbouwers over te dragen en steun voor demonstratiebedrijven.

Nu het GLB/NSP landelijk is vastgesteld kan de provincie Utrecht deze met een eigen programmering invulling geven. Deze programmering is de afgelopen periode al intensief voorbereid. De programmering is het resultaat van de implementatie van het nieuwe GLB in de provincie Utrecht. Het product voor het uitrollen van de programmering is de nieuwe Verordening Europese Landbouwsubsidies provincie Utrecht 2023-2027 die op basis van een landelijk model wordt vastgesteld.

Met het nieuwe GLB realiseren we bestaand provinciaal beleid en dragen we bij aan het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) door de uitwerking daarvan in ons eigen UPLG. De programmering kan op hoofdlijnen worden geschetst.

Aanpak programmering

Om beleidsopgaven te realiseren is een verduurzaming van de agrarische sector noodzakelijk. Omdat verschillende opgaven 'landen' op het agrarische erf is een integrale aanpak wenselijk. Daarom is bij het opstellen van de programmering gekozen voor een werkwijze waarbij alle beleidsprogramma's van de provincie Utrecht die een link hebben met de agrarische sector en het landelijk gebied betrokken zijn. Deze integrale aanpak komt met name terug voor het NGG-deel van de programmering. Dat betekent dat zowel beleidsdoelstellingen vanuit de Samenwerkingsagenda Landbouw, als vanuit de volgende andere beleidsprogramma's meegenomen zijn voor het maken van keuzes om in te zetten binnen de mogelijkheden voor projectsubsidies (NGG):

1. Samenwerkingsagenda landbouw en Voedselagenda
2. Programma Bodem & water
3. Programma Stikstof
4. Regionale Veenweiden strategie Utrechtse Veenweiden (programma Bodemdaling)
5. Programma Natuur & landschap (incl. Natuurbeheerplan)
6. Programma Energietransitie
7. Programma Economie
8. Programma Klimaatadaptatie

Vanuit deze betrokken programma's is gekeken hoe de provinciale programma's aansluiten op de GLB-doelstellingen. De beleidsopgaven zijn gebundeld om zo tot een integraal programma komen. Deze bundeling heeft geleid tot het formuleren van een aantal relevante opgaven, specifiek voor het Utrechtse GLB. Aan deze opgaven worden uiteindelijk GLB-maatregelen gekoppeld zodat op basis van deze koppeling openstellingsbesluiten opgesteld kunnen worden. Hiermee kunnen daadwerkelijk subsidieregelingen beschikbaar gesteld worden in het kader van het NGG-deel.

Programmering op hoofdlijnen

De landbouw speelt een belangrijke rol bij de realisatie van provinciale beleidsdoelen. In de periode 2014-2022 heeft de provincie Utrecht met name ingezet op de het stimuleren van kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw in het derde plattelandontwikkelingsprogramma (POP3). Hierbij hebben agrariërs bijgedragen aan provinciale doelen op het gebied van biodiversiteit, minder emissies, afremmen bodemdaling en klimaatadaptatie. De strategie voor het nieuwe GLB-NSP (2023-2027) is om:

1. Natuurinclusieve kringlooplandbouw verder te stimuleren inclusief een beter verdienmodel
2. Resultaten van koplopers uit de POP3-periode (NGG-regelingen die opengesteld zijn geweest tussen 2016 en 2022) te verspreiden naar de overige boeren in provincie.

Onder Natuurinclusieve kringlooplandbouw verstaan we: het door de landbouw benutten van natuur (functionele agrobiodiversiteit), sparen van natuur (voorkomen emissies) en verrijken van natuur (agrarisch natuurbeheer, groen-blauwe dooradering, basiskwaliteit biodiversiteit).

De strategie voor het onderdeel niet-grondgebonden binnen het GLB richt zich op de transitie van de Utrechtse landbouwsector naar Natuurinclusieve kringlooplandbouw door:

- Het gebruik van heldere bedrijfsdoelen op basis van kritische prestatie indicatoren (KPI's) waar agrariërs op basis van handelen direct invloed op uit kunnen oefenen;
- De verbinding te leggen tussen deze KPI's (belonen van prestaties) en de gebiedsgerichte opgaven/agenda's (NPLG doelen);
- Grote groep boeren mee te nemen in innovaties en kennis die de afgelopen jaren is ontwikkeld (van koplopers naar peloton);
- Aandacht voor Natuurinclusieve kringlooplandbouw, ook in transitiegebieden (Groene Contour, overgangsgebieden, Regionale Veenweide Strategie, natuurgronden);
- Innovatie in managementmaatregelen: slimmer gebruik maken van biologische processen in de landbouw zodat minder chemische middelen nodig zijn en er minder negatieve milieueffecten optreden.

Voor de realisatie van meer Natuurinclusieve kringlooplandbouw is versterking van het onderliggende verdienmodel nodig. Hierbij zetten we in op belonen van duurzame prestaties samen met ketenpartijen,

vergoedingen voor diensten, korte ketens en grondstrategie in combinatie met landbouwstructuurversterking. Hierin past ook het stimuleren van nieuwe teelten. Nieuwe teelten dragen ook bij aan andere doelstellingen van het Strategisch Bosbeleid (agroforestry), afremmen bodemdaling (natte teelten) en circulaire economie (teelten voor biobased materialen) en eiwittransitie (verbouwen van eiwitrijke gewassen voor diervoer en menselijke consumptie).

Middels de aandacht voor nieuwe verdienmodellen dragen we ook bij aan de ontwikkeling en opschaling van korte ketens in de provincie. Andersom werkt het ook: regionale korte ketens staan in dienst van Natuurinclusieve kringlooplandbouw (extensivering landbouw), sociale verbinding (stad-land) en een betere prijs en positie in de keten voor de boer waardoor nieuwe verdienmodellen kunnen ontstaan.

Het werken met bedrijfsdoelen op basis van KPI's heeft veel voordelen voor de GLB-strategie:

- Ondernemer kan naar eigen inzicht sturen op de doelen;
- KPI's kunnen verbonden worden met de gebiedsopgaven;
- Het goede gesprek met ondernemers in gebiedsproces;
- Maakt onze doelen voor circulaire, klimaatneutrale, klimaatbestendige en natuurinclusieve landbouw concreet en meetbaar;
- Maakt samenwerking in de keten mogelijk. Door duidelijke indicatoren kunnen ketenpartijen gehouden worden aan procesafspraken ter ondersteuning van de boer.

Programmering GLB-maatregelen voor de provincie Utrecht

De GLB-maatregelen kennisoverdracht en productieve investeringen zijn van essentieel belang. Met **kennisoverdracht** wil de provincie alle agrariërs bereiken en hen stimuleren bewezen maatregelen of bedrijfssystemen over te nemen. Dit kan via landbouwcoaching, bedrijfsplannen, kennisvouchers en studiegroepen. Dit willen we als provincie Utrecht ondersteunen. Hiermee geven we ook vervolg en verdieping aan de succesvolle inzet van de Utrechtse plattelandscoaches. Ook richt de provincie Utrecht zich op het vergroten van de kennis over Natuurinclusieve kringlooplandbouw bij het grote peloton binnen de melkveehouderij en de fruitteelt. De provincie zal voor beide grondgebonden sectoren sets van KPI's vaststellen met bijbehorende streefwaarden. Ook is demonstratie op landbouwbedrijven belangrijk omdat boeren graag van elkaar leren. Daartoe biedt de maatregel Kennisoverdracht ook mogelijkheden.

De maatregel **productieve investeringen** zal moeten bijdragen aan bedrijfstransities. Voorkomen moet worden dat ondernemers door (dure) investeringen verder richting intensivering en schaalvergroting worden gedwongen. Het gaat binnen het GLB juist om bedrijfsmodernisering en meer nog om bedrijfsverduurzaming. De intentie is om met name in te zetten op investeringen waarmee ondernemers (integrale) bedrijfsdoelen (KPI's) willen realiseren. Met subsidiering van productieve investeringen dragen we ook bij aan de verspreiding van nieuwe managementmaatregelen en technieken. Productieve investeringen stimuleren Natuurinclusieve kringlooplandbouw, biologische landbouw, maar bijvoorbeeld ook verduurzaming door agroforestry of in de fruitteelt.

Samenwerking voor Innovatie willen we inzetten voor de ontwikkeling van kennis rondom Natuurinclusieve kringlooplandbouw en nieuwe verdienmodellen (agroforestry, natte teelten, eiwittransitie, teelten voor circulaire grondstoffen). Deze maatregel is daarnaast relevant, omdat er nog steeds behoefte is aan kennisontwikkeling, bijvoorbeeld op het vlak van werken met natuurlijke processen, nieuwe teelten, korte ketens of nieuwe technieken die bij Natuurinclusieve kringlooplandbouw een rol kunnen spelen en dan bijvoorbeeld in de vorm van fieldlabs. Ook de afbouw van de derogatie leidt tot nieuwe uitdagingen waarvoor innovaties nodig kunnen zijn. Samenwerkingsverbanden van verschillende ketenpartijen zoals van producenten, verwerkers, adviesbureaus en stichtingen zorgen ervoor dat deze innovaties door middel van projecten ontwikkeld worden in de praktijk.

Samenwerking voor integrale gebiedsontwikkeling is van belang voor de landbouw om doelen te kunnen realiseren en maatregelen van koplopers over te nemen. Waterbeheer, biodiversiteit, klimaatrobuustheid zijn maatregelen die agrariërs gezamenlijk in een gebied kunnen nemen. Een goed voorbeeld zijn de collectieve klimaatslim boeren projecten om bodemdaling af te remmen. Maar ook het weidevogelbeheer of de ambitie om 10% groen-blauwe dooradering te realiseren moet voornamelijk door (agrarische) collectieven worden opgepakt. Daarom stimuleert de provincie Utrecht de samenwerking tussen agrariërs onderling en tussen agrariërs en andere stakeholders met financiering voor gebiedsgerichte samenwerking. Hiermee leveren we ook al een bijdrage aan de gebiedsgerichte aanpak van het UPLG. We zien meerwaarde in de oprichting van samenwerkingsverbanden in de gebieden, bijvoorbeeld in de vorm van gebiedscoöperaties. Deze

samenwerkingsverbanden kunnen collectieve plannen indienen voor samenhangende gebieden zoals polders. De meerwaarde bestaat eruit dat veel gebiedsgerichte opgaven (biodiversiteit, schoon en voldoende water, afremmen bodemdaling) alleen collectief gerealiseerd kunnen worden.

Verder spelen **niet-productieve investeringen** een belangrijke rol bij de transitie van het grondgebruik. Deze kunnen worden afgeleid van de gebiedsgerichte opgaven (voorbeeld: KRW vraagt vooral om inrichting en beheer van slootkanten. Dat kan goed vertaald worden naar een actie in het GLB). Via investeringsregelingen binnen deze maatregelen gericht op landbouwers en andere gebiedsorganisaties zoals waterschappen zorgt de provincie voor duurzaam ondernemerschap en inrichting van het agrarisch gebied (KRW, adaptatie, biodiversiteit, bodemdaling en stikstof). Hierin ligt ook een verbinding met het agrarische natuur- en waterbeheer (inclusief extra middelen voor agrarisch natuurbeheer en groen-blauwe dooradering).

Tot slot

Met het vaststellen van de nieuwe Verordening Europese Landbouwsubsidies provincie Utrecht 2023-2027 stelt Provinciale Staten de kaders voor het GLB-NSP vast. Gedeputeerde Staten geeft de komende jaren invulling aan deze verordening door openstellingsbesluiten te nemen waarbij beleidsdoelstellingen gekozen worden en budgetten beschikbaar worden gesteld.